

תמיד במסע

ישיבה היא העישון החדש. כך אומרת מְנַטֶּרֶת הבריאות החדשה. היושב זמן רב מדי אל השולחן או מול המסך מסכן את בריאותו. ארגון הבריאות העולמי מצא שחוסר פעילות גופנית הוא הסיכון הבריאותי הרביעי בגודלו כיום, גדול מהשמנת-יתר. במילותיו של ד"ר ג'יימס לוין, מן המומחים המובילים בתחום והאיש שטבע את המנטרה – "אנחנו יושבים את עצמנו לדעת".

הסיבה לכך היא שלא נבראנו לישיבה ממושכת. גופינו נברא מתאימים לתנועה, לעמידה, להליכה ולריצה. אם איננו מעמלים את גופנו דרך קבע, תפקודו עלול להידרדר ולהעמידנו בסכנת מחלה קשה. ונשאלת השאלה – האם הדבר נכון גם לנפש, לרוח, לתודעה?

הפסוק הראשון בספר תהלים מציע רמז נאה. "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בְּעֶצְתוֹ רָשָׁעִים וּבְדַרְךְ חָטָאִים לֹא עָמַד וּבִמְוֶשֶׁב לָצִים לֹא יָשָׁב". לפנינו, על דרך השלילה, תמונה של החיים הגרועים, חיים של רדיפת הערכים הלא נכונים. האיש הרע מתחיל בהליכה, ואז עומד, ואז יושב. זאת מגמת פניהם של החיים הגרועים: מהתנועה אל היעדר התנועה. על כך מדבר גם מזמור תהלים אחר, המוכר לנו מתפילת ההלל, ואשר לועג לאלילים:

שיג ושיח – הרב יונתן זקס

עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב, מַעֲשֵׂה יָדֵי אָדָם. פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ, עֵינִים לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ, אָזְנוֹת לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ, אֵף לָהֶם וְלֹא יֵרִיחוּן. יָדֵיהֶם וְלֹא יִמְשֹׁן, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלָכוּ, לֹא יִהְיוּ בְּגָרוֹנָם. כָּמוֹהֶם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם, כֹּל אֲשֶׁר בְּטֶחַ בָּהֶם. (תהלים קטו, ד-ח)

אם אתם חיים למען חפצים דוממים וחסרי חיים, גם אתם תהיו כאלה. כמאמר מדבקת-פגוש שהייתה נפוצה בארצות דוברות אנגלית: "מי שמת עם הכי הרבה צעצועים – מנצח".

היהודים אמנם מייחלים לשבת בבית ה' כל ימי חייהם, אבל מחוץ לבית ה' יהודים אינם יושבים. ההיסטוריה של עם ישראל מתחילה בשני מסעות גדולים אל ארץ ישראל: מסעו של אברהם מארצו וממולדתו ומבית אביו, ומסעם של משה ובני ישראל מארץ מצרים, מבית עבדים. "הַתְּהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' וְהָיָה תָמִים", אומר ה' לאברהם (בראשית יז, א). בהיותו בן תשעים ותשע שנה, מתאושש מכאבי מילת בשרו, ראה אברהם שלושה אנשים זרים "וַיֵּרָץ לִקְרֹאתָם" (בראשית יח, ב). על הפסוק "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְדוֹר אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" (בראשית לז, א) אומר רש"י בעקבות מדרש בראשית רבה:

ביקש יעקב לישב בשלווה – קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלווה, אומר הקב"ה: לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלווה בעולם הזה?¹

סופה של פרשת פקודי, שהוא גם סוף חומש שמות, רומז לרעיון זה בעדינות רבה. המִשְׁכָּן כבר בנוי ומורכב, ופסוקי הסיום מספרים

על הזיקה בינו לבין "ענן הכבוד" שמילא את אוהל מועד. המשכן תוכנן כמבנה יביל.² אפשר היה לפרקו בקלות ולשאת את חלקיו, וכך נסעו בני ישראל מתחנה לתחנה במדבר. בכל פעם שהגיע הזמן לצאת לדרך, הענן היה סר מאוהל מועד אל מחוץ למחנה, בכיוון ההליכה הנדרש. כך מתארים זאת פסוקי האחרונים של ספר שמות:

וּבַהֲעֵלוֹת הָעֶנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יֵסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם. וְאִם לֹא יֵעֲלֶה הָעֶנָן – וְלֹא יֵסְעוּ, עַד יוֹם הָעֲלָתוֹ. כִּי עֲנָן ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ, לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם. (שמות מ, לו-לח)

פעמיים נאמר פה "בכל מסעיהם", אך יש הבדל רב ביניהן. בפעם הראשונה, פירוש הביטוי הוא כפשוטו. כשהענן התרומם בני ישראל ידעו שהם צריכים לצאת למסע נוסף. הפעם השנייה, לעומת זאת, איננה יכולה להיות מובנת כפשוטה. הרי הענן לא היה "על המִשְׁכָּן" בכל מסעיהם של בני ישראל; להפך: בזמן המסעות הוא לא היה שם, אלא הוביל את בני ישראל, ורק בעתות חניה הוא חזר אל מעל למשכן. רש"י הבחין בבעיה, והסביר כך: "מקום חנייתו אף הוא קרוי מסע... לפי שממקום החנייה חזרו ונסעו, לכך נקראו כולן מסעות".³

ההערה היא לשונית, אבל המסר עקרוני. במילים ספורות תמצת רש"י אִמְתָּה קיומית של הזהות היהודית. גם כשהיהודי חונה, הוא בעצם נתון במסע. להיות יהודי פירושו לנסוע. היהדות היא מסע. האבות גרו באוהלים, לא בבתים.⁴ ראייה לכך נמצאת דווקא בפעם הראשונה שבה מסופר שאחד האבות בנה בית: "וַיַּעֲקֹב נָסַע סִכְתָּה. וַיֵּבֶן לוֹ בַּיִת, וַלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִכְתָּה; עַל פֶּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סִכְתָּה" (בראשית לג, יז). זהו פסוק מדהים.

יעקב הוא הבן הראשון במשפחת הברית הבונה בית, אך הוא אינו קורא למקום בשם שיש בו המילה "בית" (כמו בית-אל או בית-לחם) אלא דווקא "סוכות". דומה שיעקב ידע, או אולי הרגיש שלא במודע, שחיי הברית פירושה נכונות מתמדת לנוע, לנסוע, לצמוח.

אפשר היה לחשוב שכל זה נכון רק עד שבני ישראל חוצים את הירדן ומתיישבים בארצם. אך התורה אומרת אחרת: "וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר לְצִמְתָּהּ, כִּי לִי הָאָרֶץ: כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי" (ויקרא כה, כג). אם נחיה בארץ כאילו היא שלנו לצמיתות, שהותנו בה תהיה עראית. אבל אם נחיה בה כאילו זה עניין זמני, נישאר בה לצמיתות. עולמנו הוא עולם של זמן ושל שינוי, של צמיחה ושל כמישה, ובעולם כזה רק ה' ותורתו קבועים. פסוק נוקב בספר תהלים, שהיה יקר במיוחד ללבו של הפילוסוף עמנואל לוינס, אומר כך: "גֵּר אָנֹכִי בָאָרֶץ. אֶל תִּסְתַּר מִמֶּנִּי מְצוֹתֶיךָ" (תהלים קיט, יט). להיות יהודי הוא להיות תמיד קל רגליים, נכון לצאת לפרק הבא של המסע – מסע כפשוטו או מסע כדימוי. ביתו של אדם הוא מבצרו, אומרים האנגלים. אבל ביתו של היהודי הוא אוהל, משכן, סוכה. חיינו בעולם הזה הם מגורי עראי. לכן כה יקר לנו כל רגע וכה חדש בעינינו.

יהודי בריטי נשוא פנים, הלורד ג'ורג' ויידנפלד, נפטר לפני שבועות ספורים והוא בן 96. הוא היה מו"ל מצליח, חברם ואיש סודם של מנהיגים אירופים, לוחם שלום בנפשו וציוני נלהב. בשנות כהונתו של חיים ויצמן כנשיא המדינה, ויידנפלד שימש יועצו הפוליטי. בערוב ימיו עוד הספיק לסייע בהצלת 20 אלף פליטים נוצרים סורים מידי דאעש. הוא היה ערני ואקטיבי, אפילו היפר-אקטיבי, ממש עד סוף חייו הארוכים והמרשימים.

בראיון ל'טיימס' הלונדוני לרגל יום הולדתו ה-92 נשאל כך: "בדרך כלל, אנשים שעוברים את גיל תשעים מאטים את הקצב. נראה שאתה דווקא מאיץ. מדוע?" והוא ענה, "כשאתה נעשה בן 92, אתה מתחיל להבין שהדלת עומדת להיסגר. יש לי כל כך הרבה מה להספיק עד אז, שככל שאני מזדקן כך אני עובר קשה יותר". זה מרשם מצוין למי שרוצה להישאר צעיר.

כמו גופנו גם נפשנו לא נבראה לשבת במנוחה. נוצרנו לתנועה, להליכה, לניעה, ללמידה, לחיפוש, לשאיפה, לצמיחה, לידיעה שאמנם לא עלינו המלאכה לגמור אך אין אנו בני חורין להיבטל ממנה. ביהדות, כפי שמזכיר לנו ספר שמות במילותיו האחרונות, אפילו חניה נקראת מסע. בענייני הרוח, כמו בענייני הגוף, הישיבה בלא תזוזה היא העישון החדש.

1. רש"י לפסוק ב, שם.
2. דגש מיוחד ניתן ביבילותו של ארון העדות. הוא נישא בעזרת מוטות, "בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים", שהושחלו בטבעות שהיו בצלעות הארון. אסור היה להסיר את המוטות, גם בשעת חניה (שמות כה, טו). הארון היה מוכן למסע בהתרעה מיידי. ראו פירוש רש"ד הירש על אתר.
3. רש"י לפסוק לח, שם.
4. שימו לב שלוש, בסודם, גר בבית (בראשית יט, ב). כך גם לכן הארמי (בראשית כד, כג).

למה לא כולנו חוגגים את שושן פורים? רמז: התשובה לא קשורה לחומה המקיפה את הערים. את התשובה המלאה תוכלו למצוא בספרו החדש של הרב ד"ר יונתן גרוסמן - "אסתר - מגילת הסתרים"

הספר אסתר מגילת סתרים
עכשיו במחיר מבצע!

59 ₪

~~99~~ ₪

יונתן גרוסמן

אסתר

מגילת סתרים

יונתן גרוסמן

המחיר אינו כולל דמי משלוח. המבצע עד 31.3.16 או עד גמר המלאי. ההוצאה רשאית להפסיק את המבצע בכל עת.